

Equilibris a la Bòsnia de Westendorp

Dos anys i mig després del final de la guerra, el futur de Bòsnia és una incògnita. L'alt representant internacional Carlos Westendorp intenta restablir les relacions entre la zona Sèrbia i la musulmano-croata alhora que plana el fantasma de l'annexió a Sèrbia i Croàcia.

XAVIER RIUS-SANT

Un artificier neteja de mines Dobrinja. Aquest barri dels afores de Sarajevo va quedar partit entre la federació musulmano-croata i la república Srpska arran dels acords de Dayton.

Irfan Nevzatovic és professor d'història. Vivia amb la família prop de Zvornic, a la vall del Drina. Per evitar de ser víctima de la neteja ètnica imposada pels radicals serbis va fugir a Tuzla, i ara hi ocupa una casa d'uns serbis que hagueren d'abandonar la ciutat. Jasmin Mesic és de Doboj, ciutat del nord que tenia cinquanta mil habitants, trenta-cinc mil d'ells musulmans. Doboj va caure en mans dels radicals serbis i ara viu a Sarajevo amb la dona i dos fills en un pis que va abandonar un serbi. L'ha restaurat, però en compliment dels acords de Dayton els antics propietaris poden recuperar-lo i fer-l'en fora. Però sap que, a Doboj, no hi podria refer la vida: dels trenta-cinc mil musulmans que hi

havia, ara només n'hi queden cinc-cents, tots vells. A més a més, la seva dona és de Sarajevo i no vol anar a la Republika Srpska.

Drago, de trenta-tres anys, és serbi. Vivia a Dobrinja, barri dels afores de Sarajevo i va lluitar amb les forces sèrbies que assetjaven la ciutat. Seguint els acords de Dayton el barri fou partit i casa seva va passar a control de la federació de majoria musulmano-croata. Tenia dret a quedar-s'hi, però va estimar-se més d'anar-se'n a Belgrad. De tant en tant torna a la Dobrinja sèrbia, on té un germà. La seva cunyada passa sovint a l'altra banda i agafa el troleibús que va al centre, però ell, per més que ningú no li ho impedeixi, no n'és capaç.

El cafè que ens ofereix Drago és

turc, mòlt amb molinet manual, el mateix que ofereix en Jasmin Mesic, i quan entrem ens demana que ens descalcem, com fan els musulmans. Només els rètols dels carrers, escrits en alfabet ciríl·lic, i la moneda corrent, que és el dinar iugoslau i no pas el bosnià, denoten que som a la Republika Srpska, que abasta el 49% del territori de Bòsnia. Una carta de l'una banda a l'altra del barri necessita dotze dies per fer el viatge, perquè ha de passar per Belgrad. Malgrat la voluntat col·laboracionista de la presidenta de la Republika Sèrbia, Biljana Plavsic i del cap de govern, Milorad Dodik, els lligams entre aquestes dues entitats és nul, perquè el representant serbi a la presidència col·legiada, Moncilo Krajinic, acostatat a Karadzic, boicota tots els acords.

Drago diu que no li agrada, parlar de la guerra, però explica que Europa no entén el que ha passat. "Com puc ser un agressor, si Sarajevo era la meua ciutat? Els qui no heu viscut aquí no ho podeu entendre". La seva guerra era com la guerra civil espanyola, i els van abandonar com abans havien abandonat la República, diu mostrant un llibre sobre les Brigades Internacional i la Pasionaria. La guerra espanyola i el paper dels brigadistes iugoslavs acostuma a sortir a moltes converses. Molts d'aquells brigadistes formaren part dels partisans de Tito en la lluita contra els croats feixistes d'Ante Pavelic que durant la Segona Guerra Mundial assassinaren milers de serbis, jueus i gitanos.

Qui s'emociona parlant de la guerra d'Espanya és Cedo Capor, l'únic brigadista internacional bosnià que encara viu. Va passar tota la guerra a Sarajevo, i cada vegada que troba un català o un espanyol, en un castellà impecable li llegeix l'última carta que li va enviar la Pasionaria. Cedo lamenta que els comunistes espanyols durant la guerra de Bòsnia es possessin de banda de Milosevic. Cedo és serbi; és un dels milers de serbis que van ser fidels al govern de Sarajevo. Serbi és el general de l'exèrcit bosnià, Jovan Divak, que durant la guerra dirigia la defensa de Sarajevo. També és serbi, per exemple, Bogis Bogisevic, president del Comitè Olímpic de Bòsnia. Evidentment la guerra no va ser fàcil per a ells perquè "serbi" s'identifica amb l'agressor, i quan va començar el conflicte es produïren assassinats de serbis en llocs controlats pel govern de Sarajevo. Però mentre els qui practicaren la neteja ètnica en nom de la Gran Sèrbia continuen al costat de Milosevic, com l'ultra radical Vojislav Seselj, actual vice-primer ministre de Sèrbia, o el criminal Arkan, que ara fa la feina bruta a Kosovë, els criminals musulmans, com el cap

de la X Brigada de l'exèrcit, Musan Tupalovic, Kako, com que es resistí a lliurar-se a la policia bosniana l'any 1994 perquè el jutgesin, fou abatut per les forces lleials de l'exèrcit bosnià. L'alt representant internacional, l'espanyol Carlos Westendorp, que gestiona els aspectes civils dels Acords de Dayton, pretén que trenta mil serbis tornin a Sarajevo. Però a Sarajevo un terç de les cases són malmetudes o minades, i a més a més aixopluguen dos-cents mil desplaçats que no tenen gens de ganes d'anar-se'n. El veritable problema de Bòsnia és que no hi cases per al milió de bosnians que encara romanen a l'estranger.

El retorn dels desplaçats. Feiso Ivegovic és de Srbrenica, enclavament on les tropes sèrbies del Ratko Mladic assassinaren vuit mil persones el juliol de 1995; ara viu a Tuzla i dirigeix una escola per a nens de Srbrenica. Com que a les eleccions municipals del setembre del 1997 els desplaçats van poder votar a distància al municipi d'origen, a Srbrenica, hi van guanyar els musulmans. El seu amic Kiko Malkic és el batlle electe d'aquesta ciutat on no resta ni un sol

musulmà, però com que era inviable que hi governés, Westendorp hi ha imposat una gestora formada per dos serbis, dos musulmans i un àrbitre internacional —una gestora com la que actua a Mostar, integrada per dos serbis, dos croats i dos musulmans, i que serveix de poc perquè els líders croats de Mostar no tenen gens d'interès a reunificar la ciutat.

També una gestora hauria de governar Brcko, l'estratègica ciutat de l'estret corredor de la Posavina que uneix pel nord les regions ara sèrbies de Doboj i Banja Luka amb el sector oriental de la Republika Srpska. Brcko, on la neteja ètnica fou total, abans de la guerra la meitat de la població hi era musulmana, però ara pertany als conqueridors serbis, malgrat que Dayton no va aclarir a quina de les dues entitats havia d'anar a parar. A la Republika Srpska, hi governa des del desembre del 1997 el moderat Milorad Dodic, fidel a la presidenta Biljana Plavsic. Tots dos han entès les raons de la secretària d'estat nord-americana, Madeleine Albright, i de Carlos Westendorp, de pau i reconstrucció en canvi d'acceptació de Dayton. Dodic, que no té el suport ni del Partit De-

Carretera de Tuzla a Doboj. Els incidents produïts per la detenció de criminals de guerra serbis i pel retorn de refugiats als seus llocs d'origen ha motivat un increment de la presència de l'OTAN.

Cartells en favor del criminal de guerra Vojislav Seselj a Doboj, Bòsnia. Seselj és vice-primer ministre de Sèrbia.

mocràtic Serbi de Radovan Karadzic, ni dels radicals de Vojislav Seselj, va necessitar el suport parlamentari dels cinc diputats musulmans i croats del Parlament de la Republika Srpska, diputats habitualment absents, que van ser escollits gràcies al vot dels desplaçats i dels pocs vells croats o musulmans que han restat amb vida. Si Brcko és adjudicat a l'entitat sèrbia, aquests diputats deixaran de donar suport a Dodic, que passaria a ser minoria en el seu propi parlament. Si, en canvi, l'adjudiquen a la Federació, la Republika Srpska quedarà partida en dos i el tàndem Plavsic-Dodik es trobarà greument debilitat davant el copresident bosnià, el serbi Moncilo Krajisnic, hostil també a Dayton.

Aquests últims mesos, amb la depuració dels caps de la policia sèrbia, s'han aconseguit molts avenços, com ara la lliure circulació, i vehicles amb matrícules de la Federació ja circulen per les carreteres de l'entitat sèrbia, de la mateixa manera que al centre de Sarajevo es veuen cotxes de la Republika Srpska. Però les protestes per la detenció dels criminals de guerra serbis, Mladen Radic i Miroslav Kvoca, i els enfrontaments de final d'abril, motivats per la tornada de desplaçats, amb l'aixecament de barricades per part d'uns i al-

L'atur, la tornada dels desplaçats i el conflicte per la propietat de les cases són els principals problemes de Bòsnia.

tres, ha obligat l'OTAN a intensificar la vigilància. Incidents que començaren a la ciutat fantasma de Derventa, al nord de Bòsnia quan centenars de radicals serbis atacaren el bisbe de Sarajevo, Vinko Puljic, que hi havia anat amb un grup de croats a celebrar-hi una missa, i que tingueren una rèplica en l'atac dels manifestants croats de la ciutat de Drvar contra el nou batlle serbi, Milo Marceta, que gràcies al vot dels desplaçats va aconseguir el govern d'un municipi situat al mig d'un cantó de control croat.

Nova moneda, nova bandera i passaport comú. L'atur, que afecta el 75% de la població,

la tornada dels desplaçats i el conflicte de la propietat de les cases són els aspectes més difícils de resoldre. Westendorp, vista la manca de consens entre les parts, ha imposat el seu criteri en qüestions com la nova bandera (l'anterior era rebutjada pels radicals serbis i pels dirigents croats de Mostar), les matrícules dels cotxes, que perden tot referent ètnic, o el nou passaport comú per a tothom, que permetrà als habitants de l'entitat sèrbia de sortir a l'estranger, cosa que ara no podien fer perquè no acceptaven el que expedia Sarajevo. També ha imposat una nova moneda, el marc convertible, vinculada al marc alemany, però és dubtós que deixin d'operar el dinar iugoslau a la part sèrbia i la kuna croata als cantons de la Federació de majoria croata, perquè les empreses hi són filials de les de Sèrbia i Croàcia, respectivament. La possible annexió de mig Bòsnia per Sèrbia, i de l'altra mitja per Croàcia, és un fantasma present en la ment de molts. De fet molts croats de Sarajevo, per més que treballen, viuen i voten a Bòsnia, accepten el passaport de Croàcia. Mentre amb el passaport bosnià cal visat per a entrar a la Unió Europea, amb el croat l'entrada a la Unió és lliure. Potser només és una qüestió pràctica, però és una més de les constants contradiccions amb què topa Bòsnia-Herzegovina per constituir-se en estat.

Dos mesos després d'haver entrat en vigor la nova bandera imposada per Westendorp (blava amb triangle groc i els estels d'Europa), encara no és visible a l'entitat sèrbia, i tot just si comença a voleiar a les cases de la vila i a les casernes de la policia dels cantons croats, si bé al costat de la bandera de Croàcia i amb fotografies que diuen: "Tudjman, el nostre president". Bòsnia, dos anys i mig després de la fi de la guerra, és encara una incògnita. I els qui malgrat la guerra s'hi van quedar, no saben si hauran de deixar demà la casa que han fet seva.

Xavier Rius-Sant